

geodeziji, celo sama izvajala operativne naloge geodetske službe. Na ta način je postala kupec in prodajalec istočasno, zaradi vsiljene izvajalske funkcije pa je zanemarila upravljalško in nadzorno.

Prepričanje, da bomo geodetsko službo s poddržavljanjem oziroma združevanjem upravne in izvajalske funkcije rešili iz krize, v kateri se nahaja, je zato popolnoma napačno, izvajanje nalog geodetske službe pa se bo podražilo namesto pocenilo. Mnenje, da lahko državni uradnik ceneje, bolje in hitreje zakoplje mejnik, izmeri točko, izriše izohipse ali senčenje za karto, izdelava računalniški program in ga aplicira, opravlja aerosnemalna dela ali fotoreprodukcijske usluge, je nesmisel, ki prej sodi v 19. kot v 21. stoletje.

Rešitev moramo zasnovati na spoznanju, da je točna, hitra in dostopna informacija nujna in bogastvo vsake družbe, blago, ki ima tržno vrednost in zagotavlja močno pozicijo tistemu, ki jo poseduje in z njo upravlja. Geodetsko službo moramo organizirati na način, ki bo zagotavljal podporo družbi pri uveljavitvi tržnega gospodarstva, hkrati pa bo dvignil ugled geodezije kot stroke. Menim, da je osnovni pogoj ta, da ločimo upravljalško od izvajalske funkcije tako, da bo upravljalška skrbela za organizacijo, planiranje, financiranje in kontrolo strokovno operativnih del geodetske službe, izvajalska pa bo ta dela izvajala (trg, koncesija). Vzpostavimo stanje, ko bo geodezija tista, ki bo zbirala, vzdrževala in posredovala informacije o prostoru in zadovoljila uporabnike (trg) ter svoj obstoj in napredek.

Priložnost je tu. Ne zamudimo je!

Viri:

Naprudnik, M., 1992, Geodezija – trenutki odločitve, Geodetski vestnik (36), Ljubljana, št. 3, 181-184.

Majcen, S., 1992, Geodetska služba v novem pravnem sistemu, Geodetski vestnik (36), Ljubljana, št. 3, 185-190.

Zakon o javnih gospodarskih službah, predlog 19.9.1992, Skupščinski poročevalec.

Zakon o geodetski službi, Ur.l. SRS št. 23 z dne 11.10.1976.

Darko Tanko

Prispelo za objavo: 5.11.1992

Organizacija izvajanja geodetskih del – odmev na Rogaško Slatino 1992

Jubilejni Geodetski dan je mimo. Prve ocene so običajne: večina prispevkov je nekoliko zgrešila cilj, nekaj običajnih produktov v zadnjem desetletju običajnih avtorjev pa je običajno duhovitih, pedantnih in poučnih. Minister je opravil svoj veni, vidi, vici, svetniki nam to pot niso svetili in komisija za zaključke nam bo gotovo posredovala napotke za bodočnost. Le naprej, brez strahu ...? Geodetska operativa, izvajalci „umazanega dela“ v geodetskih zavodih, privatniki in podobni nesrečniki, ki živijo od svojega dela, so v glavnem molčali. Ali so bile teme res tako visoke, odmaknjene, nerazumljive ali pa smo se tudi geodeti navzeli precej splošne slovenske resigniranosti: „papir in demokracija preneseta vse, zgodi pa se tako nič“.

Ker se v nasprotju z nekaterimi pomembnejšimi avtorji počutim odgovornega za del naše geodetske preteklosti, s tem pa tudi današnje stagnacije, in ker želim ohraniti čisto vest pri bodočih rešitvah, podajam ob Rogaški '92 nekaj misli za mlajše, ki bodo prav tako morali prevzeti breme odgovornosti na svoje rame.

Geodetska služba kot javna služba je bilo postavljeno vprašanje v okviru najbolj študioznega prispevka na Geodetskem dnevu. Mislim, da moramo brez oklevanja odgovoriti pozitivno: geodetska služba mora biti javna služba z zagotavljanjem vseh evidenc, njihove posodobitve in vzdrževanja. Predpostavljam, da vsi enako razumemo termine geodetska služba, geodetska dejavnost, geodetska stroka ter operativne in upravne zadeve geodetske službe.

Vprašanje operativnega izvajanja geodetskih del kot javne službe pa je že težje. Mislim, da se država danes ne more več sklicevati na zakon iz leta 1976, kjer so bila ta dela deklarirana kot dejavnost posebnega družbenega pomena. Razlogov za to je več, naj navedem le, da so bili takrat družbeni in gospodarski pogoji povsem drugi in razlogi za netržne rešitve več kot razumljivi, danes pa velja prav nasprotno in je vse naravnano na trg; poleg tega je prav ta država to institucijo „posebne družbene pomembnosti“ sama sistematično zmanjševala in jo v zadnjih letih praktično ukinila z uvedbo javnih natečajev. Formalnopravno zakon še vedno velja, de facto pa že davno ne več in ne more biti vodilo pri razmišljanju o bodočih sistemskih ureditvah.

Tržni ali netržni značaj geodetskih del mora biti bistvo naših bodočih presojanj. Geodetska operativa že več kot desetletje deluje v praksi povsem na tržnem principu. Monopol, potentne „pozicije“ izvajalcev so davna preteklost, sklicevanje na te zadeve pa je boj z mlini na veter. Danes je geodetska operativa Slovenije skupaj s privatnimi geodeti relativno vsestransko – čeprav ne bogato – opremljena in sposobna opraviti vsa geodetska, računalniška in druga opravila tako pri vzpostavitvi, posodobitvi in vzdrževanju vseh geodetskih evidenc kot pri snovanju in realizaciji novih in lahko ta dela prevzame povsem po tržnih principih. Če država sodi, da bi bilo del tega boljše organizirati netržno po načelih javne službe, se zavzemam, da se te zadeve res trezno lotimo, da pri tem sodeluje zlasti mlajši rod managerjev, ki si bodo s tem pisali svoja nebesa ali kopalji grob. Prehitre sodbe o tem, da spadajo med netržni del opravil npr. ciklična in druga aerosnemanja, vzpostavitev in vzdrževanja temeljnih geodetskih mrež višjih redov, topografskih in preglednih kart ..., so lahko enostranske in nas lahko pripeljejo do tega, da bomo ob vsakem geodetskem dnevu pred „geodezijo“ dodajali še kak vprašaj. Preveč preprosto bi bilo nasesti tezam, da so izvajalci geodetskih del glavni krivci za stagnacijo in stanje v geodetski službi ter da bi njihovo poddržavljenje rešilo vse probleme in kakovostno pripeljalo službo na višjo raven. Menda so nekateri že davno hoteli prav to: vse pod državno kapo, ne da bi se nam smrtnikom o tem kaj sanjalo! To dokazuje, da bi morali starejši geodeti dejansko prepustiti besedo mlajšim, preden pa to storim, si bom dovolil še svoj osebni nasvet: pri vseh teh odločitvah je treba zlasti trezno upoštevati oblike organiziranosti geodetske službe drugod po Evropi, pa ne kot papagaji, kar je pri nas še kako prisotno in sodobno, ampak s poglobljeno oceno razvoja, trendov in lastnih spoznanj geodetov v Evropi in tudi drugje po svetu. Celó za sosednjo, in na vse mile viže citirano, Avstrijo imamo zelo resna stališča o potrebi po spremembah sedanje birokratske geodetske organiziranosti od najbolj poklicanih osebnosti.

Netržna (?) geodetska dela z javno službo ali s koncesijo – je naslednja dilema, kjer pa je odgovor dokaj lažji, čeprav bo odvisen tudi od globalnih odgovorov, omenjenih v prejšnjem odstavku. V prid koncesije, kot edine možne rešitve, govori že sama naravnost sedanje republiške ustave in doslej sprejetih zakonov. Javna služba v režiji državne uprave je po predlogu Zakona o gospodarskih javnih službah možna le, če ni pogojev za koncesijo, pri nas pa je geodetska operativa usposobljena in deluje tako na domačem kot zunanjem trgu. Seveda je nesmisel, da bi imela na primer država lastno kartografsko hišo ali aerosnemanalno službo, slovenske geodetske firme pa bi delale karte in izvajale aerosnemanja za Nemčijo, Avstrijo in za druge, da o kvaliteti, ekonomičnosti in dejanskih stroških niti ne govorimo. Če pa bi se vendarle odločali za izvajanje nekaterih operativnih geodetskih del v državni režiji, mislim, da moramo biti skrajno selektivni in se omejiti na neobhodni minimum (morda na primer dela v zvezi z mrežami višjih redov).

Namesto zaključka naj zapišem, da tudi zame velja pravilo o prehitrih sodbah. Zato sem kategorije geodetskih opravil navedel kot primere, bolj empirično kot analitično, če pa bom s prispevkom dosegel, da bomo geodeti zadevo vzeli resno in resno pretehtali vse argumente, nisem pisal zastoj. Morda bi tisti, ki so v prispevkih za Geodetski dan poleg nadomestkov za naziv „geodezija“ predlagali tudi potrebne aktivnosti za izhod iz stagnacije, lahko celo dodali eno ali dve alineji k svojemu seznamu, predvsem pa bi vsi skupaj lahko že kaj ukrenili.

Miroslav Črnivec

Prispelo za objavo: 5.11.1992

Latiniziranje zemljepisnih imen v kartografski praksi

1. UVOD

Eno od intenzivnih in pogosto obravnavanih vprašanj v kartografski praksi je problematika transkripcije zemljepisnih imen območij, kjer se uporablja nelatinska abeceda oz. nelatinski pisni sistem. Ta proces označujemo kot latinizacijo. V tem smislu razumemo latinizem (angleško romanisation, rusko latinizacija, nemško Latinisierung) kot vnos fonoloških jezikovnih elementov ali grafičnih simbolov nelatinskega pisnega sistema s pomočjo latinice (UN 1987a). V preteklosti so si kartografi iz mnogih dežel, ki so uporabljale latinico, izoblikovali svoje lastne sisteme transkripcije takih zemljepisnih imen za kartografsko prakso, v eni sami deželi je bilo tako v rabi več izmenoma različnih metod transkripcije zemljepisnih imen. Posledica je bila, da je imelo lahko ime nekega zemljepisnega pojma (npr. iz Kitajske ali arabskih dežel) drugo obliko na karti angleškega izvora ter drugo obliko na neki nemški, francoski, madžarski, poljski ali npr. slovaški karti.

Tako naklonjen pristop k tvorbi latinizirajočih sistemov, ki je uvedel latinizirano imensko obliko zemljepisnega pojma, je prihajal vedno bolj v protislovje z mednarodno standardizacijo zemljepisnih imen. Cilj mednarodne standardizacije zemljepisnih imen je